

Nr. 59.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. novembril / 7. detsembril 1923. a.

Adolf Pilar von Pilchau kaebus siseministri otsuse peale kaebaja Eesti Vabariigi piiridest väljasaatmise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja
P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Adolf Pilar von Pilchau seletab 27. oktoobril 1923. a. Riigikohtule antud kaebuses, et 13. oktoobril teatatud temale politsei poolt allkirja vastu siseministri otsus, et tema nelja päeva jooksul peab Eesti Vabariigi piiridest lahkuma. Seda otsust ei saavat tema seaduslikuks lugeda järgmistel põhjustel:

Eesti Vabariigi riikkondsuse kohta käiva Maanõukogu määruse § 1. järele (R. T. nr. 4—1918. a.) olevat *ipso jure* Eesti Vabariigi kodanikud isikud, kes järgmistele kolmele nõudmisele vastavad: 1) kes kuni 4. dets. 1918. a. elasid Vabariigi piirides; 2) kes kuni 24. veebruarini 1918. a. olid endise Vene riigi alamluses; 3) kes seisid kohalikkude elanikkude nimekirjas (акты о состояниях).

Tema, kaebaja, vastavat, nagu juurdelisatud tunnistusest näha, nendele kolmele nõudele ja teda tulevat sellepärast lugeda Eesti Vabariigi kodanikuks 1918. a. saadik.

Kuna oma riigi kodanikuks Vabariigi piiridest seaduse järele välja saata ei saavat ja seadus siseministrile niisugust võimu ei andvat, siis tulevat see otsus seadusevastaseks lugeda.

Seda arvesse võttes ja et temale kirjalikku otsust kätte ei antud, palub kaebaja:

- 1) Siseministeeriumilt välja nõuda algoimetus selles asjas, niisama siseministri otsus;
- 2) Siseministri otsus selles asjas ära muuta ja teda Eesti Vabariigi kodanikuks tunnistada;
- 3) siseministri otsus selles asjas kuni kohtu otsuseni seisma panna.

Kaevatud siseministri määrusega nr. 12859/53172. 11. oktoobrist 1923. a. on kaebajale, kui riikkondsuseta isikule, antud vabatahtlikuks Eestist lahkumiseks neljapäevane tähtaeg, määruse kuulutamise päevast arvates, mittelahkumise korral aga otsustatud teda interneerida Tallinna linnapolitsei arestimajja, kuni Eestist lahkumiseni, tema haiguse korral aga toimetada temaga kui vahi all peetava haigega. Määruse kuulutamine ja täitmine on pandud Tallinna linnapolitsei ülema peale. Kaevatud määrusest on näha, et siseminister on otsuse teinud Tallinna linnapolitsei ülema ettekande põhjal 8. okt. 1923. a. nr. 5458^b all sellepärast, et kaebaja, kellel elamine Eestis ainult kuni 1. oktoobrini oli lubatud ja kes siseministri resolutsiooni põhjal 3. okt. 1923. a. otsekohe pidi Eestist lahkuma, ei ole Vabariigi piiridest vabatahtlikult lahkunud.

Siseministeeriumi poolt v/k. juures 12. nov. 1923. a. nr. 2401 Riigikohtule saadetud algoimetusest ja asjaoludest on näha, et kaebaja on Eestist lahkunud detsembrikuul

1918. a., sõites esialgu Riiga ja sealt edasi välismaale. Välismaal on kaebaja elanud passiga, mis on temale välja antud Vene Aj. Valitsuse kindralkonsuli poolt Stockholmis 17. märtsil 1919. a. Pass on välja antud kaebajale kui 11. mail 1851. a. Liivimaal sündinud Vene riigi kodanikule, kes elab Rootsimaal ja kelle alaline elukoht Riia linnas. Asja arutamisel Riigikohtus pani kaebaja volinik ette veel Saksamaal 11. aug. 1920. a. nr. 174. all tema volitajale ühe aasta peale passi asemel väljaantud tunnistuse, milles elukohana on ära tähendatud Wernarz Saksamaal ja endine elukoht Riia linn.

Kaebaja poja Adolf Pilar Pilchau, kelle elukoht Audru mõisas, Pärnumaal, palve peale 26. apr. 1923. a. andis siseminister kaebajale 31. mail 1923. a. loa tulla Eestisse ainult kaheks kuuks koduseid asju Pärnumaal likvideerima. Kaebaja palus Eestis viibimise aega temale pikendada ja on ette pannud tohtri tunnistused oma haiguse kohta, niisama on tema 18. okt. 1923. a. ametlikult arsti poolt läbi katsutud ja leitud haige olevat, aga mitte niivõrt, et Eestist ei suudaks lahkuda (algtoim. lhk. 40).

Peale selle on kaebaja palvega 20. juulist 1923. a. pöördunud siseministri poole, paludes tunnistada, et temal kui Eesti Vabariigi kodanikul on õigus isikutunnistuse saamiseks. Siseministri resolutsiooniga 21. aug. 1923. a. on Adolf Adolphi p. Pilar-Pilchau palve tagajärgjeta jäetud. Kaebaja abikaasa on kaebaja poolt ette pandud andmete järele Eesti Vabariigi riikkondsuses ja kaebaja ise on end. Eestimaa rüütelkonna aadlimatriikuliraamatusse sisse kantud (Riigiarhiivi tunnistus 3. aug. 1923. a. nr. 104).

Riigikohtu korraldava koosoleku otsusega 1. novembrist 1923. a. pandi Adm. K. K. § 13. põhjal siseministri otsuse täitmine kaebaja Eesti Vabariigist väljasaatmise kohta esialgselt seisma.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokurööri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus:

Kaebaja Adolf Adolphi p. Pilar von Pilchau elas kuni 15. detsembrini 1918. a. (algtoimetuse lhk. 1) Eesti Vabariigi piirides. Et ta kohalikkude elanikkude nimekirjas seisis ning tal Pärnu linnas isegi majad olid ja ta kuni 24. veebruarini endise Vene riigi alamluses oli, oli tal Maanõukogu määramise põhjal Eesti demokraatliku Vabariigi riikkondsuse kohta 26. nov. 1918. a., mis avaldatud Riigi Teatajas nr. 4—1918. a. iseenesest Eesti Vabariigi kodaniku õigused, sest tema vastas selle määruse § 1. nõuetele. Selle määruse § 4. järele võisid isikud, kes § 1. tingimustele vastavad, kui nad Eesti Vabariigi kodakondsusest soovisid lahkuda, sellekohase teadaandega esineda Maakonna- või Linna-valitsuses, teatades, missuguse riigi alamaks nad soovivad astuda, ja juurde lisades tarvilikud tõendused vastuvõtmise nõusolekust teise riigi poolt. Maakonna- või Linnavalitsus saatis need teadaanded ühes seletustega, et seaduslikke takistavaid põhjusi ei ole Eesti Vabariigi riikkondsusest lahkumiseks, Siseministeeriumi kaudu Ajutisele Valitsusele otsustamiseks. Kaebaja ei ole ennast Eesti Vabariigi kodanikuks tunnistanud ega Vabariigi asutuste ees sammusid astunud vastava isikutunnistuse saamiseks, ei ole ka Eesti riikkondsusest lahkumise soovi avaldanud, vaid on detsembrikuul 1918. a. Vabariigi piiridest lahkunud ja peale seda välismaal elanud kui endise Vene riigi kodanik passi järele, mis temale välja antud, nagu ülal tähendatud, endise Vene riigi kindralkonsuli poolt Stockholmis 17. märtsil 1919. a. Kaebajal oli täieline võimalus selle asemel, et pöörata passi saamiseks Vene konsuli poole Stockholmis, pöörata meie välisesituste poole Rootsisis või pärastpoole Saksamaal, kus ta elas, Eesti passi saamiseks, milleks tal oli täieline õigus, aga ta ei ole seda teinud, vaid on paremaks arvanud jääda endise Vene riigi alamaks; sest ei ole näha, et ta oleks astunud Vene nõukogude-riigi alamlusesse. Et aga endist Vene riiki ja tema valitsust enam pole olemas, on kaebaja jäänud isikuks, kes ei seisa ühegi olemasoleva riigi alamluses. Seesuguseid riikkondsuseta isikuid oli ka ennemalt olemas, kes selles riigis, kust nad pärit, olid kodaniku-õigused kaotanud, aga ei olnud ühegi teise riigi riikkondsusse vastu võetud. Sääraseid isikuid võeti näit. Saksamaal isegi sõjaväe-teenistusse, kui nad selles eas olid, aga sellega ei omandanud nad veel Saksa riigi kodaniku-õigusi, vaid jäid endiselt riikkondsuseta isikuks.

Riigi Teatajas nr. 4—1918 a. avaldatud Maa-nõukogu määrus Eesti Vabariigi riikkondsuse kohta on Riigi Teatajas nr. 136—1922 avaldatud Kodakondsuse Seadusega oma maksvuse kaotanud. Selle Kodakondsuse Seaduse järele ei ole kaebajal Eesti Vabariigi kodaniku õigusi, sest tal ei ole, nagu selle seaduse § 1 p. 1. nõuab, kuni selle seaduse maksmahakkamiseni Eesti Vabariigi piirides alalist elukohta olnud. Seesuguseks alaliseks elukohaks ei või lugeda elukohta, millest räägib Tsiv. Kp. S. § 204, nagu seda kaebaja volinik seletab. Tähendatud paragrahv käib kaevatu poole elukoha äramääramise kohta tsiviilprotsessis. See asjaolu, et kaebajal Pärnu linnas on majad, ei muuda asja. Eesti- ja Venemaa vahel tehtud Rahulepingu (R. T. nr. 24/25—1920. a.) art. IV järele oli Eesti territooriumil elavail mitte-eesti soost isikuil ühe aasta jooksul, lepingu sõlmimise päevast arvates, õigus Venemaa riikkondsust opteerida, kusjuures nad oma omanduseõigust Eesti Vabariigis asuva kinnisvara peale ei kaotanud. Kui säärane isik ära Venemaale sõitis, ei või tema elukohaks arvata kohta, kus asub tema kinnisvara.

Kaebaja ei ole Eesti vabariigi kodanik, vaid välismaalane või riikkondsuseta isik, kes Siseministeriumi poolt luba sai ajutiselt Eestisse tulla ja keda siseministril õigus on, nagu iga välismaalast hea käekäigu seaduse § 365. põhjal Vabariigi piiridest välja saata. Kui teda kui mitte ühegi riigi riikkondsusse kuuluvat isikut ei peaks vastu võetama riigi poolt, kuhu välja sõita ta soovi on avaldanud, tuleb temaga toimetada hea korra seaduse (V. S. K. XIV k. 1916. a. väljaanne) § 371.—373. ja 377. korras.

Kõige selle põhjal leiab Riigikohus, et kaevatud siseministri määrus 11. okt. 1923. a. on täiesti seadusepärane ja et Adolf Adolfi p. Pilar von Pilchau kaebus selle määruse vastu, niisama tema palve, tunnistada teda Eesti Vabariigi kodanikuks, tuleb tagajärjeta jätta. Riigikohtu korraldava koosoleku otsus, millega kaevatud määruse täitmine esialgselt on seisma pandud, tuleb tühistada. Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal **otsustas** Riigikohus: Adolf Pilar von Pilchau kaebus tagajärjeta jätta. Riigikohtu administratiiv-osakonna korraldava koosoleku otsus 1. novembrist 1923. a., millega on siseministri otsuse täitmine kaebaja Pilar von Pilchau Eesti Vabariigist väljasaatmise kohta esialgselt seisma pandud, tühistada.